

O prekarnosti (v prevajalskem poklicu)

Opredelitev prekarnosti v Sloveniji je plod polemik že dalj časa. Izraz se je sprva pojavil v akademskih krogih in preko njih postopoma prodril v nevladni sektor in preko njega v splošno rabo. Slovar slovenskega knjižnega jezika iz leta 1991 besede »prekaren« ne povezuje z zaposlitvijo in jo opredeljuje kot 'težaven, mučen' ([Fran](#)). Slovar iz leta 2014 pa besedo že opredeljuje kot 'nanašajoč se na negotovo, navadno slabo plačano začasno zaposlitev'. V dobrih dveh desetletjih se je pomen besede torej razširil, med drugim tudi zaradi širjenja prekarnih oblik dela in posledičnega pritiska delavskega gibanja (predvsem delavskih društev, manj zaradi pritiska sindikatov), da se o temi začne javno in kritično razpravljati. Čeprav je nekoliko nerodno pojasnjevati današnje pomene besed prek njihovih etimoloških izvorov, je vseeno vredno omeniti, da beseda »prekaren« izhaja iz latinščine – latinski pojem »precarius« med drugim pomeni 'izprošen', »precario« pa 'po milosti, na prošnjo, do preklica' ([Insolv-info](#)). Vsekakor je opredelitev prekarnosti močno odvisna od tega, kdo jo opredeljuje (delavec, akademik, nevladni sektor, sindikati, gospodarstvo, država ...). V tem prispevku ne izhajamo iz »statističnih« opredelitev prekarnosti, ki jo enačijo s tipom pogodbe (samostojni podjetniki, delavci, ki delo opravljajo prek študentskih napotnic, avtorskih pogodb, podjemnih pogodb ipd.), ampak bomo prekarnega delavca opredelili s primerjavo z redno zaposlenim delavcem. Iz tega bo najlažje razvidna negotovost (prekarnost) takih oblik dela.

Prevajalci so eden od najbolj tipičnih poklicev, ki jih je zajela prekarnost. Če gledamo na prevajalski poklic skozi prizmo prekarnosti, lahko rečemo, da gre za obliko dela, v kateri delavcem ne pripadajo iste pravice kot redno zaposlenim delavcem: plačana bolniška, plačan dopust, minimalna plača, povrnjeni stroški za prevoz in malico, prav tako moramo imeti v mislih, da redno zaposlenim delavcem ni treba plačevati opreme, najema prostorov in drugih stroškov, ki so potrebni za opravljanje dela. Ena od največjih težav, ki pestijo prevajalce (in druge prekarne delavce), je bolniška odsotnost. Ob resni bolezni ali poškodbi, ko ne more opravljati dela, ni problem le v tem, da bo težko plačal prispevke, če ima odprt s. p., temveč lahko izgubi tudi svoje ključne stranke, to pa seveda pomeni, da lahko ogrozi svoje preživetje. Stranke se namreč velikokrat ne vračajo k prevajalcu, ki je zavrnil njihovo ponudbo za delo. Tisto, kar razlikuje redno zaposlenega delavca od prekarca, je torej tudi redno zagotavljanje dela: pri prekarne delavcu je plačilo velikokrat odvisno od tega, če si bo na trgu tisti mesec našel delo, redno zaposlenemu delavcu pa je plača zagotovljena tudi če je obseg dela tisti mesec nekoliko zmanjšan, če gre na dopust ali vzame bolniško. Da doseže minimalno plačo in vse pravice, ki pripadajo redno zaposlenim, mora prekarne delavec delati dlje in bolj intenzivno. Prevajalci velikokrat opravljajo delo svojih s. p.-jev. Katere stroške ima samostojni podjetnik, če bi si želel izplačati minimalno plačo in hkrati koristiti tudi vse druge delavske in socialne pravice redno zaposlenih? Upoštevali bomo čim bolj minimalne mesečne stroške za leto 2018:

- 373 €: minimalni prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, prispevki za zdravstveno zavarovanje, prispevki za nadomestilo za primer brezposelnosti, prispevki za starševsko varstvo,
- 37 €: dodatek za pot (izhodišče je mesečna vozovnica za Ljubljanski potniški promet),
- 80 €: dodatek za malico (med 80 in 120 € mesečno),
- 67 €: regres (za izhodišče smo vzeli 800 € letno),
- 628 €: minimalna plača v Republiki Sloveniji za leto 2018,
- 112 €: dopust (od celotnega letnega zaslužka mora delavec v slabih 11 mesecih ustvariti eno mesečno plačo, ko ne bo delal in bo šel na dopust),
- 65 €: bolniška (slovenski delavec na bolniški preživi v povprečju 11 dni v letu).
- 1362 € bruto mesečni zaslužek samostojnega podjetnika, da mu ostane znesek v višini minimalne plače v Sloveniji. V to niso všteti stroški računovodstva, morebitnega najema prostora, nakup in vzdrževanje opreme in podobno.

Pri zgornjem seznamu je treba upoštevati tudi, da se minimalna plača redno zaposlenih izplača za 40-urni delovnik na teden, samostojni podjetniki pa morajo za bruto zaslužek 1362 € (torej svojo minimalno plačo) mnogokrat

vložiti veliko več dela, saj morajo ob plačanem delu opraviti še veliko neplačanega dela, kot je na primer iskanje strank, prijavljanje projektov, oglaševanje, izobraževanje, birokracija, ki je vezana na podjetje ipd. Dejstvo je, da velik del samostojnih podjetnikov v Sloveniji ne dosega niti minimalne plače, saj vsak četrty samostojni podjetnik v Sloveniji živi pod pragom revščine ([SURS](#)).

Nikakor ne smemo misliti, da je prekarnost omejena samo na samostojne podjetnike. Prekarnost se najpogosteje pojavlja med t. i. atipičnimi oblikami dela (vse oblike dela, ki niso pogodba za nedoločen čas): avtorske pogodbe, podjemne pogodbe, pogodba za določen čas, pogodba s skrajšanim delovnim časom, samostojni podjetniki in študentsko delo. Tudi prevajalci pogosto opravljajo delo po nekaterih navedenih pogodbah. Če pogledamo vse delovno aktivno prebivalstvo v Sloveniji, lahko ugotovimo, da je 70,4 % delavcev zaposlenih na podlagi pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas, 12,1 % je samozaposlenih (vključno s samozaposlenimi kmeti), 10,2 % je zaposlenih na podlagi pogodbe o zaposlitvi za določen čas, 3,2 % je pomagajočih družinskih članov, 2,8 % jih delo opravlja prek študentske napotnice, 1,2 % pa delo opravlja v drugih oblikah dela ([SURS](#)).

Največji uspeh današnjega kapitalizma je v tem, da jmu e uspelo delavce prepričati, da so podjetja. Mnogi prevajalci same sebe vidijo kot podjetnike in se težko poistovetijo z delavci. Ena od glavnih tegob prekarnih delavcev je nepovezanost. Sindikati v Sloveniji so doslej pokazali bolj malo ali praktično nič interesa, da bi povezali delavce v prekarnih oblikah dela oz. resno izboljšali njihov položaj. Organizacije kot so Gibanje za dostojno delo in socialno družbo, Sindikat prekarcev ali Sindikat Mladi plus, delujejo na prostovoljni osnovi ali živijo od državnih in evropskih razpisov. Delavsko gibanje, ki se bori za prekariat, delavce 21. stoletja, je torej trenutno v povojih in se v glavnem ne more zanašati na resno pomoč tradicionalnega sindikalnega gibanja, ki povezuje redno zaposlene delavce. Zahteve (slovenskega) prekariata so jasne: plačana bolniška, razmislek o minimalni urni postavki za atipične oblike dela, okrepljen inšpekcijski nadzor na področju prikritih delovnih razmerij in še bi lahko naštevali. Na prekarnih delavcih (torej tudi prevajalcih) samih pa je, ali bodo začeli vlagati svoj čas, energijo in sredstva v povezovanje prekarcev v sindikate in zadruga. Svoj položaj lahko namreč izboljšajo le sami.